

Πλουτάρχου, Συγκρίσεως Αριστοφάνους και Μενάνδρου έπιτομή
(*Comparationis Aristophanis et Menandri compendium*)

853b ὡς μὲν κοινῶς καὶ καθόλου εἰπεῖν πολλῶ προκρίνει τὸν Μένανδρον, ὡς δ' ἐπὶ μέρους καὶ ταῦτα προστίθησι 'τὸ φορτικόν' φησὶν 'ἐν λόγοις καὶ θυμελικὸν καὶ βάνουσον ὡς ἐστὶν Ἀριστοφάνει, Μενάνδρῳ δ' οὐδαμῶς. καὶ γὰρ ὁ μὲν ἀπαίδευτος καὶ ἰδιώτης, οἷς ἐκεῖνος λέγει, ἀλίσκεται ὁ δὲ πεπαιδευμένος δυσχερανεῖ· λέγω δὲ τὰ ἀντίθετα καὶ ὁμοιόπτωτα καὶ παρωνυμίας. τούτοις γὰρ ὁ μὲν μετὰ τοῦ προσήκοντος λόγου καὶ ὀλιγάκις χρῆται ἐπιμελείας αὐτὰ ἀξιῶν, ὁ δὲ καὶ πολλάκις καὶ οὐκ εὐκαιρῶς καὶ ψυχρῶς· ἐπαινεῖται γὰρ' φησὶν 'ὅτι τοὺς ταμίας ἐβάπτισεν, οὐχὶ ταμίας ἀλλὰ Λαμίας ὄντας· καὶ

853c οὗτος ἦτοι καικίας ἢ συκοφαντίας πνεῖ.

καὶ

γάστριζε καὶ τοῖς ἐντέροις καὶ τοῖς κόλοις

καὶ

ὑπὸ τοῦ γέλωτος εἰς Γέλαν ἀφίξομαι

καὶ

τί δῆτα σοὶ δράσω, κακόδαιμον, ἀμφορεὺς ἐξοστρακισθεῖς;

καὶ

ἄγρια γὰρ ἡμᾶς, ὦ γυναῖκες, δρᾶ κακά,
ἅτ' ἐν ἀγρίοισι τοῖς λαχάνοις αὐτὸς τραφεῖς

καὶ

ἀλλ' ἢ τριχόβρωτες τὸν λόφον μου κατέφαγον

καὶ

φέρε δεῦρο γοργόνωτον ἀσπίδος κύκλον.
κάμοι πλακοῦντος τυρόνωτον δὸς κύκλον

καὶ πολλὰ τοιαῦτα. ἔνεστι μὲν οὖν ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν ὀνομάτων αὐτῶ τὸ τραγικὸν τὸ κωμικὸν τὸ σοβαρὸν τὸ πεζόν, ἀσάφεια κοινότης, ὄγκος καὶ διάγραμμα, σπερμολογία καὶ φλυαρία ναυτιώδης. καὶ

853d τοσαύτας διαφορὰς ἔχουσα καὶ ἀνομοιότητος ἢ λέξεις οὐδὲ τὸ πρέπον ἐκάστη καὶ οἰκειὸν ἀποδίδωσιν, οἷον λέγω βασιλεῖ τὸν ὄγκον ῥήτορι τὴν δεινότητα γυναικὶ τὸ ἀπλοῦν ιδιώτη τὸ πεζὸν ἀγοραίῳ τὸ φορτικὸν ἀλλ' ὥσπερ ἀπὸ κλήρου ἀπονέμει τοῖς προσώποις τὰ προστυχόντα τῶν ὀνομάτων, καὶ οὐκ ἂν διαγνοίης εἶθ' υἱὸς ἐστὶν εἴτε πατὴρ εἴτ' ἄγροικος εἴτε θεὸς εἴτε γραῦς εἶθ' ἠρως ὁ διαλεγόμενος. ἢ δὲ Μενάνδρου φράσις οὕτω συνέξεσται καὶ συμπέπνευκε κεκραμένη πρὸς ἑαυτήν, ὥστε διὰ

853e πολλῶν ἀγομένη παθῶν καὶ ἠθῶν καὶ προσώποις ἐφαρμόττουσα παντοδαποῖς, μία τε φαίνεσθαι καὶ τὴν ὁμοιότητα τηρεῖν ἐν τοῖς κοινοῖς καὶ συνήθεσι καὶ ὑπὸ τὴν χρεῖαν ὀνόμασιν· ἐὰν δέ τις ἄρα τερατείας εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ ψόφου δεήσει, καθάπερ αὐλοῦ πάντητον ἀνασπάσας ταχὺ πάλιν καὶ πιθανῶς ἐπέβαλε καὶ κατέστησε τὴν φωνὴν εἰς τὸ οἰκειόν. πολλῶν δὲ γεγονότων εὐδοκίμων τεχνιτῶν, οὗθ' ὑπόδημα δημιουργὸς οὔτε προσωπεῖον σκευοποιὸς οὔτε τις ἰμάτιον ἅμα ταῦτόν ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ καὶ μειρακίῳ καὶ γέροντι καὶ οἰκότριβι πρέπον ἐποίησεν

853f ἀλλὰ Μενάνδρος; οὕτως ἔμιξε τὴν λέξιν, ὥστε πάση καὶ φύσει καὶ διαθέσει καὶ ἡλικίᾳ σύμμετρον εἶναι, καὶ ταῦτα νέος μὲν ἔτι τοῦ πράγματος ἀψάμενος, ἐν ἀκμῇ δὲ τοῦ ποιεῖν καὶ διδάσκειν τελευτήσας, ὅτε μάλιστα καὶ πλείστην ἐπίδοσιν, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, λαμβάνει τὰ περὶ τὴν λέξιν τοῖς γράφουσιν. εἰ οὖν πρὸς τὰ πρῶτα τῶν Μενάνδρου δραμάτων τὰ μέσα καὶ τὰ τελευταῖα παραβάλοι τις, ἐξ αὐτῶν ἐπιγνώσεται, ὅσα ἔμελλεν, εἰ ἐπεβίω, καὶ τούτοις ἕτερα προσθήσειν.

854a ὅτι τῶν διδασκόντων οἱ μὲν πρὸς τὸν ὄχλον καὶ τὸν δῆμον γράφουσιν οἱ δὲ τοῖς ὀλίγοις, τὸ δ' ἐν ἀμφοῖν ἀρμόττον τοῖς γένεσιν οὐ ῥάδιον ὅτῳ τῶν πάντων ὑπῆρξεν εἰπεῖν. Ἀριστοφάνης μὲν οὖν οὔτε τοῖς πολλοῖς ἀρεστός οὔτε τοῖς φρονίμοις ἀνεκτός, ἀλλ' ὥσπερ ἑταίρας τῆς ποιήσεως παρηκμακυίας, εἶτα μιμουμένης γαμετῆν, οὗθ' οἱ πολλοὶ τὴν αὐθάδειαν ὑπομένουσιν οἱ τε σεμνοὶ βδελύττονται τὸ ἀκόλαστον καὶ κακώηθες. ὁ δὲ Μενάνδρος; μετὰ χαρίτων μάλιστα ἑαυτὸν αὐτάρκη παρέσχηκεν, ἐν θεάτροις ἐν διατριβαῖς ἐν συμποσίοις, ἀνάγνωσμα

854b καὶ μάθημα καὶ ἀγώνισμα κοινότατον ὧν ἡ Ἑλλάς ἐνήνοχε καλῶν παρέχων, τὴν ποίησιν, δεικνὺς ὅτι δὴ καὶ ὅποιον ἦν ἄρα δεξιότης λόγου, ἐπιῶν ἀπανταχόσε μετὰ πειθοῦς ἀφύκτου καὶ χειρούμενος ἅπασαν ἀκοὴν καὶ διάνοιαν Ἑλληνικῆς φωνῆς· τίνας γὰρ ἄξιον ἀληθῶς εἰς θέατρον ἐλθεῖν ἄνδρα πεπαιδευμένον ἢ Μενάνδρου ἔνεκα; πότε θέατρα πίμπλαται ἀνδρῶν φιλολόγων, κωμικοῦ προσώπου δειχθέντος; ἐν δὲ συμποσίοις τίς δικαιότερον ἢ τράπεζα παραχωρεῖ καὶ τόπον ὃ Διόνυσος δίδωσι; φιλοσόφοις καὶ φιλολόγοις, ὥσπερ ὅταν οἱ γραφεῖς ἐκπονηθῶσι τὰς ὄψεις, ἐπὶ τὰ ἀνθηρὰ καὶ

854c ποῶδη χρώματα τρέπουσιν, ἀνάπαυλα τῶν ἀκράτων καὶ συντόνων ἐκείνων Μενάνδρος ἐστίν, οἷον εὐανθεῖ λειμῶνι καὶ σκιερῶ καὶ πνευμάτων μεστῶ δεχόμενος τὴν διάνοιαν. ὅτι κωμωδίας ὑποκριτὰς τοῦ χρόνου τούτου πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς τῆς πόλεως ἐνεγκούσης, αἱ Μενάνδρου κωμωδίαὶ ἀφθόνων ἀλῶν καὶ ἰλαρῶν μετέχουσιν, ὥσπερ ἐξ ἐκείνης γεγονότων τῆς θαλάττης, ἐξ ὧν Ἀφροδίτη γέγονεν. οἱ δ' Ἀριστοφάνους ἄλλες πικροὶ καὶ τραχεῖς ὄντες ἐλκωτικὴν δριμύτητα καὶ δηκτικὴν ἔχουσι καὶ οὐκ οἶδ' ἐν οἷς ἔστιν ἡ θρυλουμένη δεξιότης ὑπ' αὐτοῦ, ἐν λόγοις ἢ προσώποις· ἀμέλει καὶ τὰ μεμιμημένα πρὸς τὸ χειρὸν

854d μεμίμηται τὸ γὰρ πανοῦργον οὐ πολιτικὸν ἀλλὰ κακότηδες, καὶ τὸ ἄγροικον οὐκ ἀφελές ἀλλ' ἠλίθιον, καὶ τὸ γελοῖον οὐ παιγνιῶδες ἀλλὰ καταγέλαστον, καὶ τὸ ἐρωτικὸν οὐχ ἰλαρὸν ἀλλ' ἀκόλαστον. οὐδενὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἔοικε μετρίῳ τὴν ποίησιν γεγραφέναι, ἀλλὰ τὰ μὲν αἰσχροὶ καὶ ἀσελγῆ τοῖς ἀκολάστοις, τὰ βλάσφημα δὲ καὶ πικρὰ τοῖς βασκάνοις καὶ κακοήθεσιν.